

VISSZAPILLANTÁS A *PARTIUM* FOLYÓIRAT 15 ÉVÉRE

„Az igazság az Isten tisztessége,
emberé csak ha rálel, s aszerint él.”

Ratkó József

I. A Partium Irodalmi Társaság égisze alatt Ratkó József szellemében

A Partium Irodalmi Társaság 1987-ben alakult meg Tokajban, Ratkó József elnökletével. Alapító tagjai a *Jó hazát* című kiadványban mutatkoztak be, majd pályázatokat írtak ki, s a társaság folyamatosan kiadta szerzőinek – Vitéz Ferenc, G. Nagy Ilián, Magyar József, Ószabó István – műveit. Legjobb tíz szerzőjét az *Almák íze* című antológiában mutatta be. *Ratkó József már ekkor szeretett volna orgánumot teremteni a tehetséges, nemzetben gondolkodó, haladó polgári értékeket valló kelet-magyarországi íróknak és költőknek.* Az ő halála után, 1989-ben Ószabó István lett a társaság elnöke. Három év múlva, 1992-ben elindították a régen dédelgetett álmot, a *Partium* című folyóiratot, amelyet negyedévi kiadványnak terveztek, de csak periodika lett belőle, mivel az anyagi források csak csordogáltak, s az új vezetőség nem jól gazdálkodott. Dusa Lajos, az egyik alapító így emlékezik vissza a kezdetekre: „A *Partium* című irodalmi periodika 1988-ban egyfajta tett volt, mivel Ratkó József jelenlétében és személyes instrukciói alapján kezdhettük el a publikálásokat... Ratkó halála után, a zűrzavaros rendszerváltás idején sem kaptuk meg a remélt támogatást... Később még úgy sem. Nem csoda, ha örökösen ingyen közlő írotársaink kissé szkeptikusan tették és teszik föl a kérdést: – Legalább most már tudtok egy jelképes honoráriumot fizetni? A periodika hősies, ámde reménytelen küzdelme sikertelen maradt.”

A pénzforrások elapadása, a vezetőség tehetetlensége és hozzá nem értése miatt a Partium Irodalmi Társaság 1994-ben megszűnt. Szerencsére a társaság mellett, a keleti régióban tevékenykedett egy protestáns kör, amelybe az alapító társasági tagok jó része is belépett, ahogy a kör tagjai is a társaságba. Tehát az összeomlás nem volt végzetesen tragikus a társaság vezetőségére. Itt érdemes Balázs Ferenc gondolatait idézni: „A vallás megadja az én életem célját; a tudomány hozzásegít az eléréséhez; a művészet alkalmat ad, hogy benne gyönyörrel elmerüljek. Az én imígy teljessé váló életemben várom Istent, hogy kinyilatkoztassa magát.”

II. A kelet-magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör kebelén Balázs Ferenc szellemében

Az új háttéregyesület 1995-től a szabadelvű protestáns kör lett. A *Partium* szerzőinek és szerkesztőinek egy része a régi maradt, újakkal kiegészülve. Az unitárius és szabadelvű protestáns szellemiség bővítette a lap profilját.

A régiót feszítő belső erők, a protestáns kör alapítóinak unitárius szellemű törekvése és a megújulás vágya hozta létre az előbb Debrecenben, majd Vásárosnaményban szerkesztett *Partium* folyóiratot, amely permanens létbizonytalanságban tükrözte a kelet-magyarországi szerzők szellemiségét és törekvéseit (például Magyar Józsefét Nyírbátorból, Oláh Andrásét Mátészalkáról, Ószabó Istvánét és Dusa Lajosét Debrecenből, Felhős Szabolcsét Vásárosnaményból, Kiss Lajos Andrásét Nyíregyházáról).

A folyóirat sokrétű tematikájában – a régió arcához hasonlóképpen – különösen a szűkebb haza irodalmi hagyományainak, népművészetének figyelése, a szomszédos térségek magyar és nemzetiségi kulturális életének követése, a cigány kisebbség és az unitárius szellemiség bemutatása dominált. A szerkesztőség igyekezett tiszta szellemű energiát sugallni a lapban. Fontos rámutatni az alkotói együttlét szerepére, hiszen a *Partium* Műhely tagjai együttműködésének köszönhető az a szabadelvű unitárius szellemiség, amely tükröződött a folyóirat számaiban. Tudtuk, hogy az unitárius szellemiség társadalmi elkötelezettséget is jelent, s szükségesnek éreztük az ilyen keresztény szellemiséget a közéletbe oltani, hiszen Isten törvénye is a jóra, a szépre és az igazságra tanít. Minden téren a szeretetről és a toleranciáról tanúbizonyságot téve kívántunk hatni a közéletre, mégpedig összmagyarságban gondolkodva, amely magába foglalta a beregi, a partiumi, a kárpátaljai és az erdélyi régió kulturális életét.

Az első *Partium*-szám főszerkesztője Ószabó István volt. A szerkesztőbizottság tagjai: Papp András, Vitéz Ferenc, Fátyol Zoltán, Burai István. A szerzők köre: Ratkó József, Utassy József, Magyar József, Dusa Lajos, Ószabó István, Térey János, Papp András, Sz. Kima László, Poós Zoltán.

A második szám szerkesztőbizottsága Dusa Lajossal, G. Nagy Iliánnal és Magyar Józseffel, szerzői köre Kiss Benedekkel, Léka Gézával, Bíró Józseffel, G. Nagy Iliánnal és Fátyol Zoltánnal bővült.

1995-ben az újrainduló *Partium* szerkesztősége megújult. A régiek közül hárman maradtak (Ószabó István, Magyar József és Dusa Lajos), ugyanakkor Bágyoni Szabó István, Felhős Szabolcs, Garamvölgyi Imre, Néző László, Oláh András és Török Levente személyében új tagok kapcsolódtak be a szerkesztőségi munkába. A szerzői kör szintén megújodott, miután igyekeztünk a szellemi élet legkiválóbbjait is bevonni (ők nem vártak honoráriumot): Ratkó József, Ószabó István, Dusa Lajos, Magyar József és Léka Géza mellett Gál Éva Emese, Antal Attila, László Gyula, Újváry Zoltán, Sarusi Mihály, Oláh András, Felhős Szabolcs és Lászlóffy Csaba publikált a folyóiratban..

1997-ben a lap szerkesztősége Vásárosnaményból a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar tanszékére költözött. A szerkesztőbizottság is letisztult, megállapodott, kialakultak az állandó rovatok: Próza (Antal Attila), Líra (Dusa Lajos), Közélet-hitélet (Felhős Szabolcs), Szemle (Oláh András); a képszerkesztő Beregszászi Szabó Tibor volt. 1998-tól bővült a kínálat Kiss Lajos András bölcséleti, Tarczy Péter képzőművészeti és Jánosi Zoltán kritikai rovatával.

A koldulást és a nincstelenséget megunva Tarczy Péter, Oláh András, Dusa Lajos és Antal Attila 2001-ben távozott a szerkesztőbizottságból. A líra-rovat vezetését Ószabó István vette át.

2003-ban Babosi László, 2004-ben Gáspár Ferenc kapcsolódott be a szerkesztőség munkájába. 2005-ben állandósult a szerkesztőbizottság. Ószabó István, az alapító főszerkesztő állandó munkatárs lett, ahogy Demeter Szilárd (Nagyvárad), Lengyel János (Beregszász) és Orbán János Dénes (Kolozsvar) is. A szervezettebb munka érdekében háromfős elnökséget hoztunk létre, tagjai: Biró Albert (Budapest), Felhős Szabolcs (Vásárosnamény) és Varga János (Nyíregyháza).

2006-ban a lap szellemiségét meghagyva kezdtünk az arculatváltással foglalkozni. Ezt elsősorban egy mátészalkai fiatal csoport szorgalmazta Kürti László költő vezetésével. Ennek eredményeként Filep Anita borítótervével és Bócsi Krisztián fotóművész képeivel sikerült megváltoztatni a lap küllemét. A szerzői kör új tagokkal bővült: a líra rovatban Cseh Károly, Bari Károly, Fecske Csaba, Utassy József, Mogyorósi László, Jónás Tamás, Lackfi János, Kürti László, Payer Imre és Vass Tibor, a prózaiban Székelyhidi Ágoston, Jánosi Zoltán, Orbán János Dénes, Tökés László, Medvigy Endre, Orbán Viktor, Aniszi Kálmán és Takács Péter jelentkezett.

A *Partium* újraindulása, az 1995-ös újrakezdés háttérében a beregi unitárius szórványgyülekezet lelki-szellemi ébredése húzódik meg, amely 1988-ra tehető. A Beregben működő unitárius szórványgyülekezet valóban kovászként működött a térségben. Belőle nőtt ki a szabadelvű protestáns kör. Ez volt a nagy kibontakozás időszaka. Úgy éreztük, hogy önkifejezésünk egyik igazi formája, ha a közéleti porondra léptünk. A pionírok kockázatával vállaltuk az itteni közélet megújítását. Óriási küldetésudat hatott át akkor bennünket. Példaképpül nagy szellemi elődünket, Balázs Ferenc mészki unitárius lelkész-író, kultúrmisszionáriust választottuk. 1990-ben Tiszaszalkán, a Beregi Ünnepi Hét keretében életre keltettük a Balázs Ferenc-díjat, amelyben azóta öt munkatársunk részesült: Néző László újságíró, Ószabó István költő, Csizmadia Attila grafikus, Csányi Ottó karnagy és Kürti László költő.

A szabadelvű protestáns kör fontos szerepet vállalt e vidék szellemi életében, a közélet megújításában: a beregi népfőiskolával karöltve felvilágosító előadásokat tartott a demokráciáról, az érdekképviseletről, a *Partium* hasábjain közreadta a népfőiskolai előadások anyagát. A szabadelvűség mellett programunk szerves részévé vált az összmagyarságban való gondolkodás szelleme. Ezt a gondolkodásmódot mindenekelőtt a nagy szellemi elődök és példaképek (Ratkó József, Balázs Ferenc) szellemiségének őrzésével, a hagyományok ápolásával, valamint a Kárpátalja és Erdély protestáns köreiből fűződő kapcsolatok kiépítésével kívántuk szolgálni. *A rendszerváltás utáni 15 évben (1989–2004) a szabadelvű protestáns kör valóságos kulturális missziót folytatott folyóiratunkban.. A Partium Műhely ekkor határozta el, hogy régiós lapból nagyrégiós folyóirat lesz. A partiumi területet szélesebb értelemben, Ungvártól Temesvárig értelmeztük.* Nyitottak voltunk és maradtunk minden velünk és ügyünkkel szimpatizáló alkotó felé.

A Partium folyóirat előtt a szabadelvű protestáns kör a *Szabadelvű füzetek* sorozatban hirdette szellemiségét: *Érintsd meg a jövőt!* Kállai Emőd válogatott versei. 1. kötet, 1992; *A hetedik napra*. Antológia a kör alkotóinak munkáiból. 2. k., 1993; *Balázs Ferenc beregi utóélete*. 3. k., 1994.

A Partium Műhely célja: az unitárius szellemiség tükrében megjeleníteni korunk emberét, felmutatni a tiszta, nemes érzelmeket, az igaz emberséget.

III. A kibontakozás lehetséges útjai az UART zászlaja alatt

Az Unitárius Alkotók Társaságának – UART – alapszabálya rögzíti, hogy a beregi unitárius szórvány alkotó tevékenységének kiteljesedéseként a Partium Műhelyből kibontakozó társaság az alkotó unitáriusok és szimpatizánsok műhelye kíván lenni. *Célkitűzésének elérése érdekében felvállalja a Ratkó József és Balázs Ferenc szellemi-lelki örökségét ápoló Partium folyóiratot*. Példaképpünk Bartók Béla és Frank Lloyd Wright, akik igazi unitárius alkotók, közös vonásuk a tiszta forrás és az önálló gondolkodás. Ratkó József tiszta magyarságtudata és keménysége, Balázs Ferenc másokért való áldozatos cselekvése, a közösségépítő apostol követése együttgondolkodásra és -munkálkodásra készítet bennünket. A hozzájuk való viszonyulás a *vanból a lehetségesbe* emel.

Az 1990-es években a szabadelvű protestáns kör tömörítette a kelet-magyarországi unitárius atyafiakat és szabadelvű gondolkodókat, majd a Balázs Ferenc Népfőiskola keretében szélesedett a tábor. Most, néhány évvel az ezredforduló után erős magnak ígérkeznek a Partium Műhely köré tömörülő művészcsoport tagjai, akik részben a Partium Műhely alapítói, másrészt szimpatizánsok, szabadelvű alkotók. *Ugyanakkor a háttérben megerősödni látszik egy ütőképes szervezet, amely a szabadelvű protestáns körből fejlődött országos méretűvé – az UART*. A Partium Műhely tehát fordulóponthoz érkezett. Tagjainak egy része (Felhős Szabolcs, Deák József, Dusa Lajos, Ószabó István, Bakos Kiss Károly, Mogyorósi Árpád) unitárius szellemiségű, másik része (Joó Adrián, Kürti László, Kósik Attila) szimpatizáns vagy univerzalista szellemű (az unitárius vallás nyugati ága, a humanizmust állítja középpontba).

Testvéralapunknak tekintjük és építeni kívánjuk a kapcsolatot a partiumi *Várad*, a kárpátaljai *Együtt* és a sárospataki *Zempléni Múzsza* szerkesztőségével. Lelki és szellemi elődeink munkásságából tudjuk, a keresztény magatartás elkötelezettség. Ennek tudatában vagyunk az önszerveződő társadalomépítés hívei, az emberi teljességigény ébrentartói, a mentalitásváltás szükségességének hirdetői. A hit kötelez bennünket tehetségünk kamatoztatására, hivatásunk lelkiismeretes teljesítésére.

Hit, hűség és közéletiség – ebben a hármas jelszóban fogalmazhatjuk meg folyóiratunk szellemiségét.